

Vattnets kraft i dåtid och nutid Gladhammars socken

Artikel ur Stenmuren nr 2 2020

Botorpström – ett vattendrags förändring

Botorpström i norra delen av Kalmar län är idag en del av en vacker kanotled i ett vattensystem som mynnar ut i Östersjön. Vid vissa passager kan man se att Botorpströms vattensystem har varit med om en del förändringar fram till idag. Numera är det reglerat, men innan dess kunde vattendjupet variera. Vissa torrsomrar var vattnet så lågt i Botorpström att man kunde plocka kräftor på botten med bara händerna. Det var också ett vattendrag där man kunde se laxen hoppa i forsarna på sin tid sägs det.

Över Botorpström gick en vacker stenvalvsbro som fortfarande finns kvar, men under vattenytan. Den bygges på med en betongplatta under 1930-talet och vägbanan höjdes med dryga tre meter. Det gjordes för att bygga bort de branta backarna på ömse sidor om bron. Påbyggnaden är inte kompakt utan göts som ett slags valvgjutning och då blev det håligheter i utrymmet mellan nya körbanan och den gamla. Under andra världskriget gjordes förberedelser genom att öppna upp gångar in till håligheterna, så att man kunde krypa in där. Om Sverige drogs in i kriget skulle man snabbt kunna minera bron. Det behövde som tur var aldrig fullföljas.

Botorpström och sjön Maren – delar av en flottningsled

Botorpström ingick i en flottningsled som började i södra delen av Östergötland och som ledde till Östersjön. I sjön Gölpan strax efter stenvalvsbron samlades timret i länsar i väntan på fortsatt flottning. Det hände att länsar slet sig och timret drev iväg. En gammal van flottare ”Gottfrid i Nydalen” fick rycka in vid sådana tillfällen och samla ihop timmerstockarna och lägga dem i läns igen.

Timret flottades vidare till sjön Maren där man delade på timret. En del flottades vidare via Brunsö till sjöarna Ålsjön och Toven, sedan vidare till Skافتet i Västrums socken där det skulle försågas. Timret som skulle till Blankaholms sågverk togs upp i södra änden av sjön Maren och fick färdas på landbacken en dryg kilometer innan det släpptes i Östersjön i inre ändan av Slingsöviken. En liten järnväg anlades för att kunna transportera timret. Enligt muntlig källa så ”var första sträckan ”oppför” att man fick hjälpa det lilla loket med ett spel men sen man väl kommit upp rullade det lätt, för sen var det utför till Slingsöviken”. Där tippades virket i sjön och flottades vidare till det stora sågverket i Blankaholm.¹ Det var mycket timmer som kunde ligga i sjön Maren och under vissa perioder låg det tätt med timmerstockar ända från gården Botorp ner till södra änden av sjön. Flottarna var vana att röra sig på stockarna, men barn och ungdomar varnades för att gå ut på timmerstockarna, det var för farligt. Men ungdomar vill som bekant testa gränser och så var det också på den här tiden. De tävlade med varandra och sprang på stockarna hela vägen från Botorp till södra änden av sjön, en sträcka på drygt två kilometer. Våghalsigt kan man tycka! Flottningen upphörde någon gång på 1930-talet.

¹ Bäckmark T. (1990) *Thorsten berättar*. Ekblad & Co. Västervik.

Botorpström byggs ut för vattenkraft

I det vattensystem som Botorpström tillhör har flera vattenkraftverk byggts och som fortfarande är i bruk. Ett av de äldre är Brunsö kraftstation, där det först låg en kvarn. Emil Key, ägare av Sundsholm vid sjön Maren medverkade till att en stensatt kanal byggdes på 1860-talet från Maren fram till kvarnen, där sedan kraftstationen byggdes 1905. Den stora utbyggnaden av elektriciteten som skedde under 1950-talet gjorde att det behövdes nya anläggningar. 1963 stod kraftstationen vid Botorp färdigt och togs i bruk. Vattenkraftverket har en fallhöjd på dryga åtta meter och kategoriseras som industrikraftverk. Det bolag som byggde kraftstationen hade köpt uppdämningsrätten redan under 1910-talet, men utnyttjade den inte förrän långt senare. Vattenytan höjdes nu också i samband med kraftverksbygget. Totalt är höjningen elva meter och den gamla stenvalvsbron, som tidigare nämnts, ”försvann” helt under ytan. Det som syns idag av bron är själva vägbanan precis vid vattenytan. Innan höjningen hade en annan bro byggts 1960 strax väster om gamla bron och vägen över Botorpström fick en ny sträckning. Den bron utdömdes på senare år då bron fundament börjat röra på sig. En ny bro fick då uppföras och i samband med det anlades också rastplatsen ”Botorpström” vid väg E22 och som invigdes 2012. Har du vägarna förbi så stanna gärna till här och njut av de vackra omgivningarna vid vattnet.

Helen Palmén
Gladhammars hembygdsförening